

Evaluační zpráva

program Stop násilí

Diakonie ČCE – SKP v Praze

2022

Zpracoval: PhDr. Václav Chytrý

Diakonie ČCE – SKP v Praze

Bruselská 298/4, Praha 2

www.nasilivevtazich.cz

Evaluace programu Stop násilí

2021

Úvod

Cílem evaluace programu Stop násilí je zjištění jeho úspěšnosti. Program je zaměřen na klienty, kteří se potýkají s agresí, takže vhodným kritériem pro zhodnocení jeho efektivnosti je změna jejich chování na základě absolvování terapie.

Metody evaluace

V roce 2021 jsme v rámci hodnocení programu pracovali se dvěma hodnotícími kvantitativními nástroji. Prvním z nich byl Dotazník frekvence agresivních projevů. Tento dotazník jsme následně v tomto roce rozšířili o Dotazník agresivity Busse a Perryho (BPAQ). Účastníci programu tyto dotazníky vyplňují na začátku spolupráce a následně při ukončování programu. Rozdíly v odpovědích a v četnosti agresivních projevů nám tak dávají zprávu o změně v jejich chování, a tedy i o posunu v oblasti agresivního jednání a smýšlení. Do roku 2021 jsme využívali dotazníky v papírové podobě, v průběhu roku jsme začali využívat jejich online formu.

Dotazník frekvence agresivních projevů se skládá z celkem 15 otázek, které zjišťují četnost různých projevů násilného chování (např. nadávky, facky, fyzické omezování pohybu, ponižování apod.). Dotazník BPAQ pak slouží ke screeningu agresivních tendencí, skládá se z celkem 29 otázek a měří čtyři dimenze agresivity: fyzickou a verbální agresivitu, hostilitu a hněv. Fyzická a verbální agrese zahrnuje zraňování nebo poškozování druhých, hněv zahrnuje fyziologické nabuzení (přípravu na projev agrese) a reprezentuje emocionální a afektivní komponentu chování. Hostilita se skládá z pocitů nepřátelství a nespravedlnosti a reprezentuje kognitivní komponentu chování.

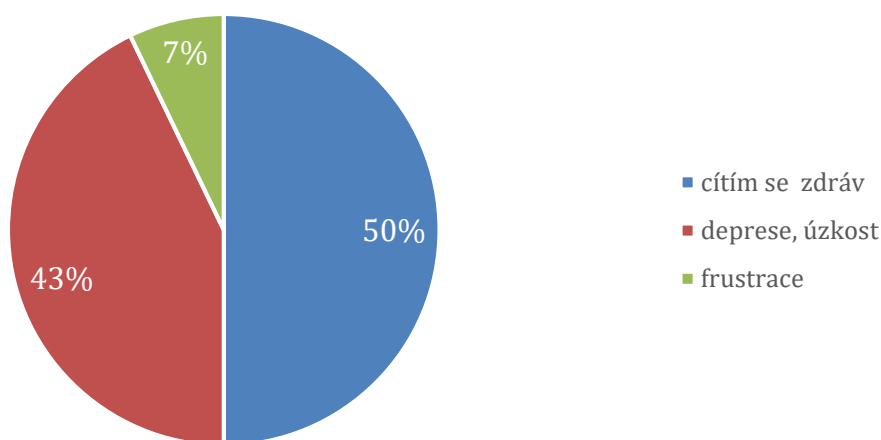
Spolupráce s klienty je vyhodnocována i kvalitativně – pomocí závěrečných hodnotících pohovorů s terapeutem, kdy klient reflektuje přínos programu a svůj vlastní posun s ohledem na násilné chování i osobností změny.

Průběh evaluace a výstupy

V roce 2021 prošlo úspěšně evaluačním procesem celkem 19 osob. Několik dalších klientů program nedokončilo, s dalšími spolupráce momentálně stále probíhá, tzn., že budou program ukončovat až v roce 2022. Vzhledem k implementaci nového evaluačního dotazníku byl program u části klientů hodnocen pouze dotazníkem zjišťující frekvenci násilných projevů a u druhé části i dotazníkem BPAQ.

Zajímavým zjištěním v rámci vstupního dotazníku je fakt, že poměrně velká část klientů referuje o problému s úzkostí či depresí. Celkem 43 % klientů se aktuálně s úzkostmi či depresí potýká. 50 % klientů se při vstupu do programu cítí po psychické stránce zdravě.

Zhodnocení psychických problémů

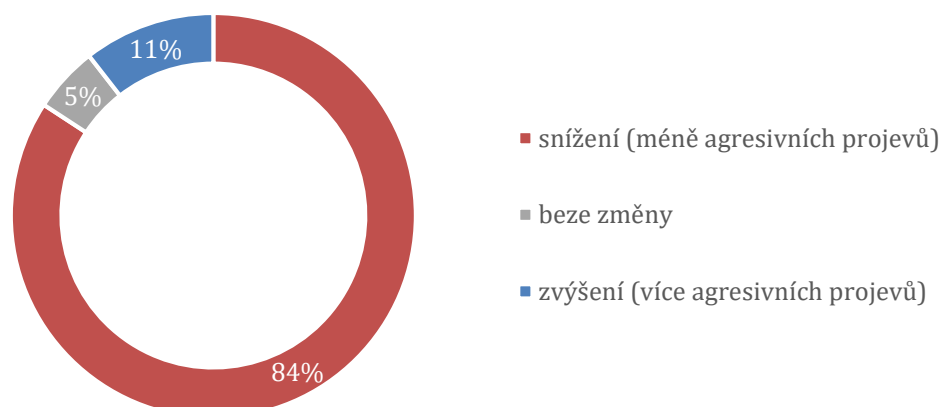

Graf 1: Procentuální četnost odpovědí klientů při vstupu do programu

Dotazník frekvence agresivních projevů

U vyhodnocení četnosti násilného chování je stěžejní rozdíl mezi měřením na začátku a na konci programu. Z rozdílů tedy usuzujeme na změnu agresivity klientů. V následujících grafech uvádíme procentuální četnosti vybraných odpovědí u 19 klientů, z nichž bylo 14 mužů a 5 žen, průměrný věk klientů byl 40,5 let.

Změna frekvence agresivních projevů

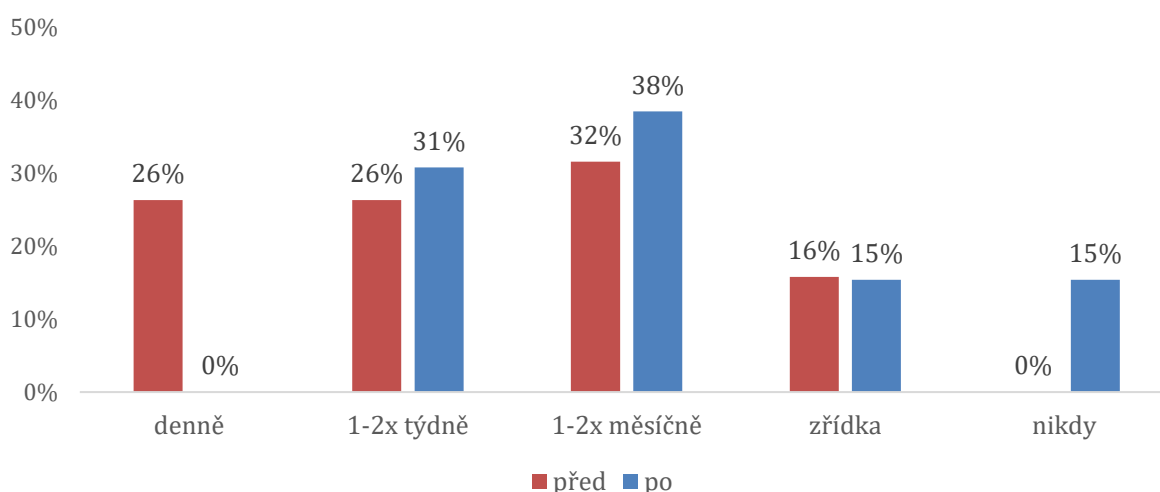

Graf 2: Procentuální četnost klientů; srovnání frekvence agresivních projevů před započítím programu a po jeho skončení

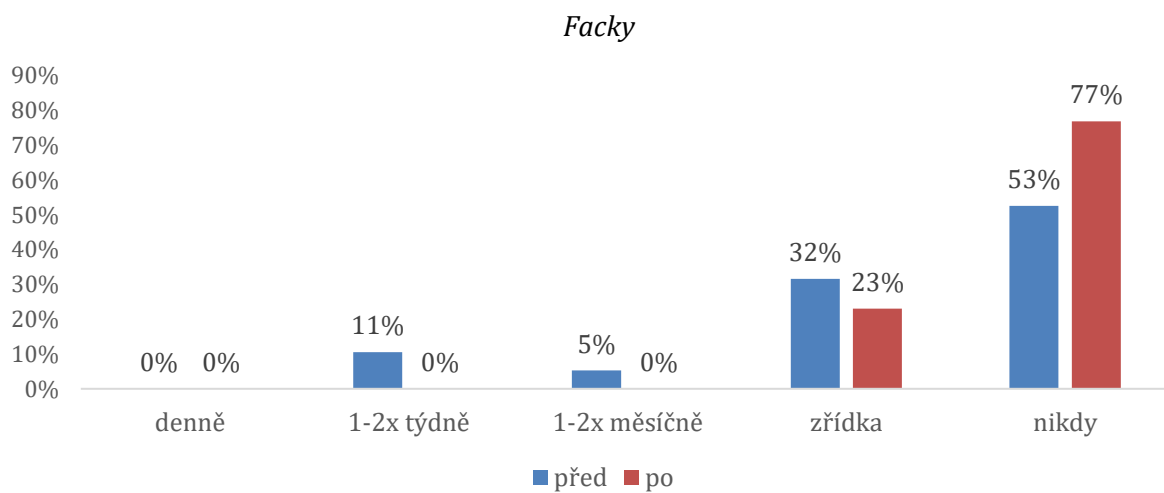
Z výše uvedeného grafu vyplývá, že u většiny klientů (84 %) se po absolvování programu snížil výskyt jejich násilných projevů. U 5 % se neprojevila žádná změna, 11 % klientů naopak reflektovalo častější výskyt agrese.

Následující grafy ukazují srovnání odpovědí klientů při vstupu do programu a při jeho ukončení. Klienti byli tázáni na četnost výskytu daného jednání (v půlroce před započítím programu a po dobu docházení do programu).

Jak často jste se v poslední době (v posledním půlroce/po dobu docházení do programu) dostával/a do situací či konfliktů, při kterých jste prožíval/a vztek?

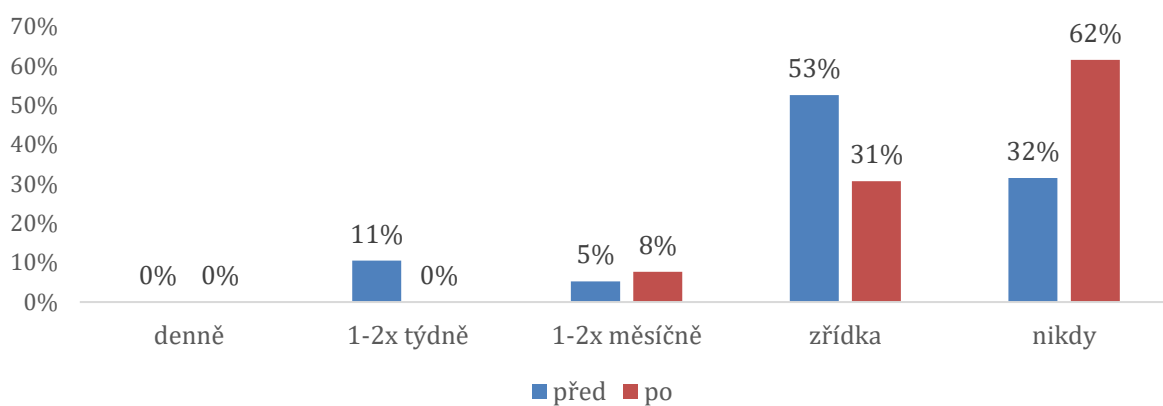

Graf 3: Procentuální četnost odpovědí; srovnání frekvence chování před započítím programu a po jeho skončení

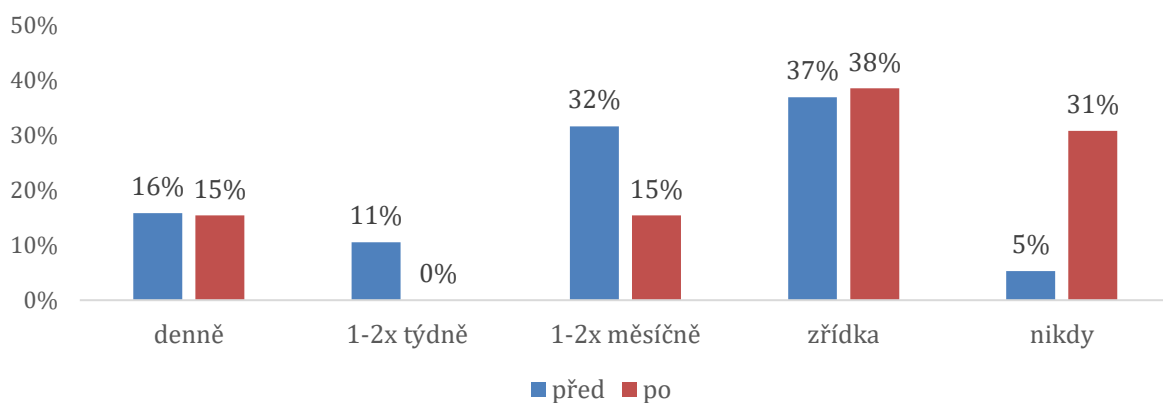
Graf 4: Procentuální četnost odpovědí; srovnání frekvence chování před započítím programu a po jeho skončení

Rozbívání věcí

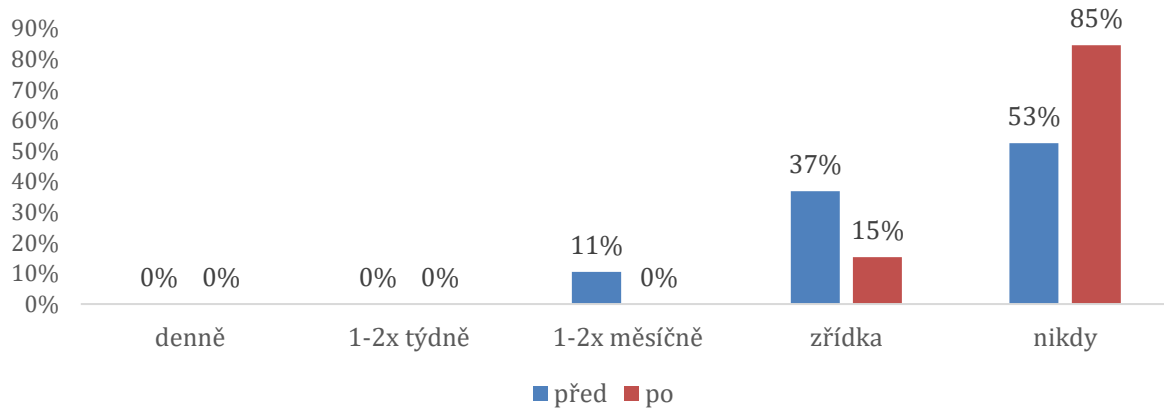
Graf 5: Procentuální četnost odpovědí; srovnání frekvence chování před započítím programu a po jeho skončení

Nadávky

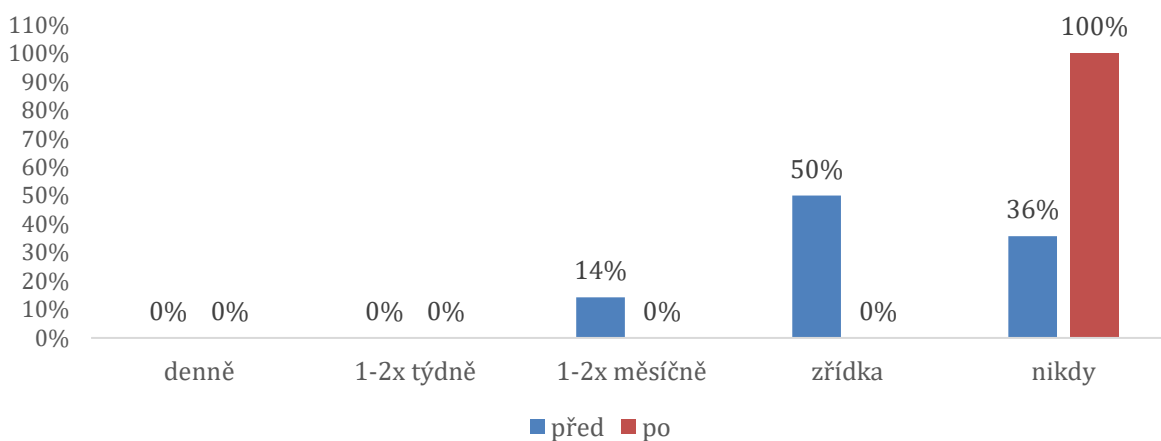
Graf 6: Procentuální četnost odpovědí; srovnání frekvence chování před započítím programu a po jeho skončení

Fyzické omezování v pohybu, držení

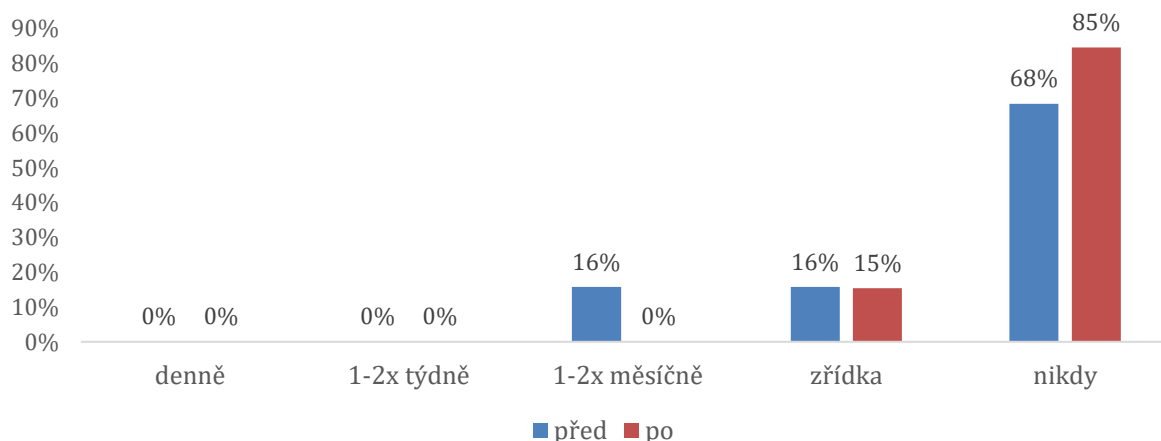
Graf 7: Procentuální četnost odpovědí; srovnání frekvence chování před započítím programu a po jeho skončení

Skrytá kontrola (e-mail, telefon, návraty z práce...)

Graf 8: Procentuální četnost odpovědí; srovnání frekvence chování před započítím programu a po jeho skončení

Vyhrožování přímo či přes telefon či e-mail

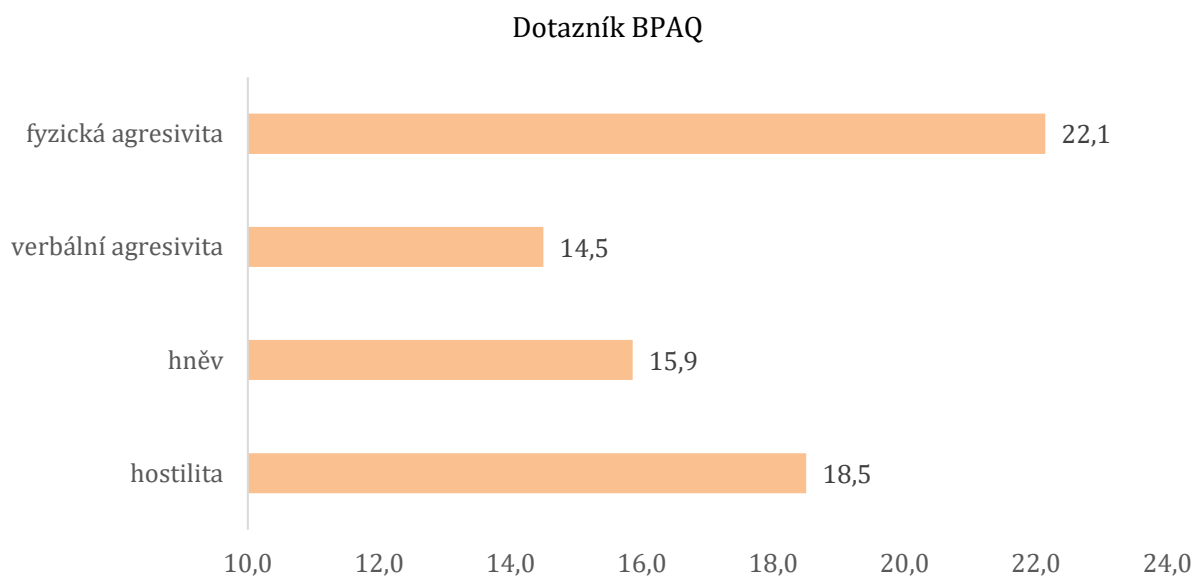

Graf 9: Procentuální četnost odpovědí; srovnání frekvence chování před započítím programu a po jeho skončení

Z odpovědí/grafů uvedených výše (a stejně tak u ostatních položek dotazníku) lze vyčíst, že u účastníků došlo během programu ke značnému posunu. Četnost agresivních projevů se výrazně snížila. K nejvýraznějšímu snížení násilného chování došlo u fyzické agrese (facek, omezování pohybu), nadávek, vyhrožování a odmítání komunikace (pasivní agrese). Klesla též frekvence situací, kdy mají klienti pocit, že ve druhých vzbuzují strach. Zajímavý rozdíl v četnosti projevů se ukázal v oblasti skrytého kontrolování partnera/partnerky, kdy u klientů toto chování zcela vymizelo. Přehled všech odpovědí klientů uvádíme v příloze.

Dotazník agresivity Busse a Perryho (BPAQ)

Dotazník BPAQ slouží ke zjištění úrovně agresivních tendencí, dává nám tedy informaci, s jakými oblastmi se klient potýká. Vzhledem k probíhající implementaci dotazníku máme k dispozici pouze vstupní administraci, která proběhla u 14 osob (10 mužů a 4 žen, s průměrným věkem 36,9 let). Dotazník BPAQ navíc v ČR nemá vytvořené standardizované statistické normy. Jedním ze záměrů, proč jsme dotazník začali využívat je i jejich budoucí možné vytvoření. Níže uvádíme výsledky našich měření, které jsou kvůli chybějícím normám v tuto chvíli pouze orientační.

Graf 10: Průměrné hodnoty klientů v dotazníku BPAQ; hodnoty jsou uvedeny v hrubých skórech

Nejvyšší průměrný hrubý skór vyšel u škály fyzické agresivity, což odpovídá i našim mnohým zkušenostem s klienty, kdy mnohdy neznají jiné strategie, jak řešit náročné situace než fyzickým násilím. Pro ověření této naší hypotézy ovšem budeme muset získat více dat.

Kvalitativní hodnocení

Kvalitativní hodnocení je založeno na závěrečném hodnotícím rozhovoru s klientem a též na průběžném pozorování a hodnocení klienta terapeutem. Posun jsme analyzovali celkem u 19 klientů, s nimiž bylo provedeno závěrečné vyhodnocení. Níže uvádíme seznam nejčastějších změn, které na sobě pozorovali sami klienti, či byly tyto změny pozorovány samotným terapeutem. U jednotlivých položek záměrně neuvádíme procentuální vyjádření, jelikož se v určité míře u klientů projevily téměř vždy.

- zvýšení sebereflexe a sebenáhledu
- přijetí odpovědnosti za své chování
- rozpoznání a pojmenování spouštěčů agresivního chování
- nalezení příčin násilného jednání
- objevení zdravějších způsobů ventilace vzteku
- osvojení si nových nástrojů a strategií, jak řešit náročné situace
- zjištění, jak se preventivně do náročných situací nedostávat

- zlepšení vztahů s partnerem/kou a dalšími osobami
- zvýšení porozumění sobě a svému okolí
- vytvoření krizového plánu v případě, že se klient dostane do emočně náročné situace
- zvýšení empatie ke svému okolí a přiznání si, že klient svým jednáním může druhé zraňovat

Diskuse

Jedním z nedostatků evaluace našeho programu je fakt, že hodnocení změn mohlo proběhnout pouze u klientů, kteří program dokončili. Přibližně 20-30 % klientů, kteří do programu nastoupili, ho nedokončili. Klienti buď přerušili kontakt s terapeutem, přestali docházet nebo se s terapeutem dohodli na předčasném ukončení. Důvodem je často sociální situace klientů, jejich nízká motivovanost nebo například i nalezení jiné formy pomoci. U těchto klientů většinou k zásadním změnám v chování nedošlo a zároveň kvůli předčasnému ukončení nejsou zahrnuti do našich prezentovaných výsledků. Otázkou samozřejmě zůstává, zda by u nich změna nastala, pokud by program dokončili.

Dále si uvědomujeme, že naše data vycházejí z poměrně malého počtu dotazníků. I to je jedním z našich cílů do budoucna – zvýšit počet klientů, a tím i hodnocení, aby byla data a výstupy přesnější a relevantnější.

Na hodnocení frekvence agresivních projevů klienty se mohl podílet faktor subjektivity hodnocení. Lze předpokládat, že stejně jako u jakékoli sebeposuzovací metody, nemusí odpovědi klientů odpovídat realitě, tzn. jejich odpovědi mohou být zkreslené. Proto zde do budoucna uvažujeme i o možnostech získání hodnocení nejen od klientů, ale například i od partnera/ky či jiných zainteresovaných osob.

Po vyhodnocení dotazníků jsme se zabývali i faktem, kdy celkem u 11 % klientů došlo po absolvování programu ke zvýšení agresivních projevů. Domníváme se, že svou úlohu by v tomto případě mohlo hrát zvýšení sebereflexe během programu. Klienti na začátku programu nechtěli přiznat, že u nich k násilnému chování dochází nebo ho nemuseli vidět. Díky zvýšení sebereflexe a převzetí odpovědnosti si toto své nevhodné chování mohli na konci programu lépe uvědomovat, a tedy i přiznat.

Závěr

Z dotazníků vyplývá, že klienti referují o změně ve svém chování. Frekvence jejich agresivních projevů se v naprosté většině snížila, což považujeme za úspěch a lze prohlásit, že terapie s klienty vede k viditelným změnám. Zároveň jsme si vědomi toho, že četnost projevů se sice snížila, ale není nulová. Někteří z klientů se násilného chování dopouští v určité míře i nadále. Je to pro nás tedy i výzvou do budoucna, abychom jim pomáhali snížit jejich agresivní tendence na co možná nejnížší úroveň. Další cíl, který si do budoucna klademe, je zvýšit poměr klientů, kteří program úspěšně ukončí. V současnosti program dokončuje přibližně 70-80 % klientů. Toto číslo bychom v příštím roce rádi ještě vylepšili.

Přílohy

	před programem					po programu				
	denně	1-2x týdně	1-2x měsíčně	zřídka	nikdy	denně	1-2x týdně	1-2x měsíčně	zřídka	nikdy
Jak často jste se v poslední době (v posledním půlroce) dostával do situací či konfliktů, při kterých jste prožíval vztek?	26%	26%	32%	16%	0%	0%	31%	38%	15%	15%
Facký.	0%	11%	5%	32%	53%	0%	0%	0%	23%	77%
Způsobení ran a zranění.	0%	0%	5%	16%	79%	0%	0%	0%	15%	85%
Rozbíjení věcí.	0%	11%	5%	53%	32%	0%	0%	8%	31%	62%
Ponižování, posmívání.	0%	16%	0%	21%	63%	0%	0%	15%	15%	69%
Nadávky.	16%	11%	32%	37%	5%	15%	0%	15%	38%	31%
Fyzické omezování v pohybu, držení.	0%	0%	11%	37%	53%	0%	0%	0%	15%	85%
Vyhrožování přímo či přes telefon či e-mail.	0%	0%	16%	16%	68%	0%	0%	0%	15%	85%
Měl/a pocit, že v někom ze svého okolí vzbuzujete strach?	0%	11%	11%	37%	42%	8%	0%	8%	31%	54%
Vyžadování sexu i přes partnerovo/partnerčino odmítání.	0%	7%	0%	7%	86%	0%	0%	11%	0%	89%
Skrytá kontrola (e-mail, telefon, návraty z práce...).	0%	0%	14%	50%	36%	0%	0%	0%	0%	100%
Odpírání přístupu k financím.	0%	0%	0%	21%	79%	0%	0%	0%	0%	100%
Kontrola toho, co partner/ka může nebo nemůže dělat, kam může/nemůžete jít.	0%	0%	14%	36%	50%	0%	0%	0%	22%	78%
Odmítání komunikace ("tichá domácnost")	0%	7%	14%	36%	43%	0%	0%	0%	44%	56%
Měl/a jste pocit, že ve svém partnerovi/své partnerce vzbuzujete strach?	0%	14%	14%	29%	43%	0%	0%	11%	33%	56%

Tabulka 1: Procentuální četnost odpovědí v Dotazníku frekvence agresivních projevů